

Analýza zprávy "Kontrola exportu v České republice v roce 2003" ¹

Obsah:

1. Úvod
2. Formální podoba zprávy - grafy a tabulky
  - Formální nedostatky
  - Doporučení pro grafy
  - Nedostatky tabulkových přehledů
  - Souhrn doporučení pro tabulky o přehledu vývozu podle zemí a skupin VOM
3. Doporučení pro doplnění informací
  - Zvýšení otevřenosti a spolehlivosti zdrojů informací
  - Tabulka zamítnutých žádostí (denialů)
  - Informace o nelegálním obchodu s vojenským materiálem a o zprostředkovatelské činnosti (arms brokering)
  - Materiál dvojího užití
4. Připomínky k Části II - objem výroby vývozu a dovozu ručních a lehkých zbraní
5. Příkladové studie pro implementaci kritérií Kodexu EU
  - Čína
  - Kolumbie
6. Závěr a shrnutí hlavních doporučení

1. Úvod

Zpráva o kontrole exportu v České republice (dále jen zpráva) týkající se exportu zbraní a vojenského materiálu (dále jen VOM) publikovaná Ministerstvem zahraničních věcí ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu a jeho Licenční správou, která byla publikována na konci roku 2004, je vítaným krokem k posílení veřejné kontroly nad obchodem se zbraněmi a příspěvkem k zprůhlednění tohoto druhu obchodu.

Zpráva pokrývá období roku 2003, kdy ČR ještě nebyla členem EU. Oproti minulým letům, ve kterých ČR poskytovala veřejnosti pouze zprávu o objemu výroby a obchodu s ručními a lehkými zbraněmi (dále jen RLZ), je toto významný krok směrem k transparentnějšímu chování a plnění závazků vůči veřejnosti. Ujistění ministra Svobody v úvodu zprávy, že vláda je odhodlána tuto zprávu v budoucnosti zlepšovat a doplňovat, je významným příslibem - nedostatky ve zprávě, které jsou uváděny níže, by tak mohly být v co nejkratší době odstraněny.

Účelem této analýzy je konstruktivním způsobem reagovat na vydání zprávy a upozornit na nedostatky, jejichž odstranění přispěje ke zkvalitnění budoucích zpráv a umožní zprostředkovávat veřejnosti dostatečně průhledné informace o státní kontrole citlivých exportů, kterými vývozy zbraní a VOM dozejista jsou.

Zpráva vychází z dokumentu *Informace o přístupu České republiky k mezinárodním jednáním o problematice vojenského materiálu, o objemu jeho výroby, vývozu a dovozu a o početních stavech ručních zbraní u držitelů průkazů a zbrojních licencí na území České republiky v roce 2003* a je strukturována podobně - počínaje úvodním legislativním rámcem (kap. 1) přes kapitolu o mezinárodní spolupráci (kap. 2) až po přehledy o počtech a hodnotách vydaných licencí a skutečném vývozu VOM (kap. 3). Zpráva zahrnuje shodně strukturovanou II. část, věnovanou objemu výroby, vývozu a dovozu RLZ. Zpráva je doplňkem k příspěvku ČR do společné výroční zprávy zemí EU. Vzhledem k tomu je důležité, že i národní zpráva byla vydána ve dvou jazykových verzích (česky a anglicky), tudíž i zahraniční odborníci a veřejnost mají možnost se s jejím obsahem seznámit. Toto opět přispívá ke snaze zajistit co největší průhlednost v obchodu se zbraněmi a VOM, což je významným faktorem i z hlediska mezinárodních jednání a pozice ČR v EU.

Způsob a periodičita vydávání národních zpráv o kontrole obchodu se zbraněmi závisí na vnitřní politice jednotlivých států EU. Některé státy EU poskytují tyto informace vícekrát ročně (Velká Británie

dokonce čtvrtletně). Z důvodu otevřenosti, která by minimalizovala možnost nelegálního či neprůhledného obchodování se zbraněmi a VOM, doporučují zahraniční nevládní organizace čtvrtletní zprávy. Přestože je vydání české národní zprávy pozitivním krokem, načasování jejího vydání na samý konec roku 2004 oslabuje velkou měrou hodnotu poskytnutých informací. Vzhledem k objemu a povaze obchodu se zbraněmi a VOM v ČR by měla česká národní zpráva za každý rok vycházet nejpozději do poloviny roku následujícího, a to s pravidelností, která by zajistila kontinuitu a přehlednost poskytovaných informací.

2. Formální podoba zprávy - grafy a tabulky

Formální nedostatky

Česká národní zpráva obsahuje, kromě řady obsahových nedostatků, také formální nedostatky, které výrazně ochuzují její informativnost. Těmito nedostatky nejsou jen chybějící údaje, ale také vnitřní inkonzistence mezi poskytnutými informacemi.

Grafy 1, 2 a 3, které jsou ve zprávě uvedeny na str. 28 a týkají se počtu a hodnot licencí a skutečného vývozu do zemí EU/NATO, mají jen minimální informační hodnotu, neboť podíly počtů licencí, hodnoty licencí a podíl skutečného vývozu zachycují pouze graficky, nikoli však číselně (v procentech, v tisících EUR). Navíc nezohledňují transfery, které z jakýchkoli důvodů nepodléhaly licenčním požadavkům - tzv. "mezivládní dohody" mezi členskými či dokonce nečlenskými státy EU/NATO. Jak z grafů přes jejich víceméně pouze ilustrativní výpovědní hodnotu vyplývá, právě podíl obchodu s nečlenskými státy je důležitý, protože dalece převyšuje podíl obchodu s členy těchto organizací. Samotné podíly pak neukazují rozdíl mezi členy EU a členy NATO (zde je to tedy zejména rozdíl v obchodu s členy EU a s USA).

Úplně chybí grafy zachycující podíly počtu zamítnutých žádostí (*denialů*) vůči uděleným licencím a rozdělení *denialů* podle jejich odůvodnění (kategorizovaných podle kritérií Kodexu EU).

Stejně pak chybí srovnávací grafy pro podíly na obchodu podle obchodovaného zboží (kategorizované podle osmi skupin VOM).

Doporučení pro grafy

uvedení hodnot, podle kterých byly sestaveny;
doplnění o transfery nepodléhající licenčním požadavkům;
rozdělení mezi obchodními partnery v EU a NATO (oddělené skupiny v rámci grafů);
uvedení grafů pro zamítnuté žádosti o licence (podle skupin);
uvedení srovnávacích grafů pro podíly zboží na celkovém objemu obchodu (v této zprávě podle definovaných osmi skupin VOM, do budoucna podle Společného seznamu VOM pro EU).

Nedostatky tabulkových přehledů

Tabulka 1 (str. 18-27) podle zemí a skupiny VOM rozepisuje počty udělených licencí v dané zemi (a); hodnoty těchto licencí (b); hodnoty skutečného vývozu (c); počty zamítnutých žádostí (d) a čísla kritérií Kodexu EU, na jejichž základě byly žádosti zamítnuty (e).

Nicméně její prostudování odhalí následující nedostatky:

Definice VOM podle vyhlášky 89/1994 Sb. není kompatibilní se Společným seznamem VOM pro EU a 8 kategorií VOM bylo pro účely zprávy vytvořeno arbitrárně. Taková odlišnost vede k zavádějícím údajům, neboť kategorie mohou zahrnovat jiné skupiny zboží či je zcela opomíjet, a tak nemusí dojít k jejich zohlednění z hlediska Kodexu EU. Toto nejenže výrazně omezuje průhlednost obchodů s VOM, ale také znemožňuje spolupráci na mezinárodní úrovni směřující k omezování zhoubných důsledků exportu zbraní do zemí, které porušují kritéria Kodexu EU. U udělených licencí chybí údaje o jejich trvání a o datu, ke kterému byly vydány (dle zákona má vydaná licence platnost až 5 let)². Rovněž chybí informace o probíhajících licencích, tj.

licencích vydaných v předchozím období. Vyskytují se tedy případy, ve kterých je uvedena hodnota vývozu, ale není doprovázena žádnou informací o licenci - viz Tunisko, Chorvatsko, Maďarsko, str. 18, resp. 24.

V mnoha případech chybí údaje o hodnotách licencí (tedy je uveden počet licencí, ale nikoli jejich hodnoty, a to přesto, že je uvedena hodnota skutečného vývozu - viz Egypt, str. 26).

Částky zaokrouhlené na tisíce EUR, které způsobují inkoherenci v rámci tabulky (součty hodnot jednotlivých kategorií nesouhlasí s celkovými součty), limitují kvalitu poskytovaných informací na řády jednotek (tedy tisíce EUR!). Zejména pak působí nevěrohodně a poskytují prostor pro spekulace o správnosti uvedených hodnot.

V tabulce zcela chybí tyto důležité údaje:

koneční uživatelé v cílových zemích (tedy minimálně specifikace, zda jde o vládní, ozbrojené, či policejní složky); zejména důležité pro případ, že VOM je transferován do určité země, ale konečným uživatelem jsou mezinárodní mírové síly;

informace o deklarovaném konečném užití exportovaných zbraní či VOM;

finanční hodnota ke každé licenci, nikoli pouze souhrnné číslo všech licencí v dané kategorii; počet zbraní či kusů VOM, na které byla licence vydána (toto je zejména důležité u RLZ pro možnost jejich dohledání v budoucnosti); tento údaj je důležitější než ceny zbraní, neboť jde o snahu poskytnout veřejnosti informace o možných počtech zbraní v oblastech, kde zbraně mohou být zneužity pro vnitřní či vnější ozbrojený konflikt, porušování lidských práv apod.;

informace o vývozech zbraní či VOM v běžném roce, na které byly licence uděleny již v předchozích letech (tedy informace o skutečných vývozech, spolu s podrobnostmi u licencí, tedy jejich datací);

informace o relevantních regionálních a mezinárodních úmluvách, ke kterým patří cílové země, a jejich specifikace;

rozčlenění souhrnných přehledů podle jednotlivých zbraňových kategorií tak, jak jsou dány tzv. Společným seznamem VOM pro EU (bereme na vědomí příslib ministra Svobody v úvodu ke zprávě, že tento nedostatek bude ve zprávě za rok 2004 odstraněn).

Souhrn doporučení pro tabulky o přehledu vývozu podle zemí a skupin VOM

vnitřní soulad při uvádění hodnot (vyhnout se zaokrouhlování, které vede k nepřesným výsledkům v rámci tabulky);

informace o konečném uživateli v zemi konečného užití (VOM exportován do zemí, kde působí mezinárodní mírové síly);

informace o relevantních regionálních a mezinárodních úmluvách, ke kterým cílové země patří, a jejich specifikace;

specifikace embarg vztahujících se na zemi konečného užití (tedy vysvětlení, proč ten který VOM může být do takové země vyvezen);

rozčlenění přehledu do jednotlivých zbraňových kategorií podle Společného seznamu VOM pro EU;

doplnění samostatného přehledu všech udělených licencí v členění dle zemí a typu VOM³. U každé licence by měly být uvedeny podrobné informace (datace, celková hodnota, případná podpora transakce ze strany ČR) a důvody pro její udělení.

Tabulka 2 (str. 29 a 30) s přehledy o vývozu a dovozu zbraní zachycuje "některé vybrané kategorie" se zemí konečného určení a počtem kusů. Tabulka ovšem nepodává důležité informace, které by měly být zahrnuty:

Vybrané kategorie nejenže neodpovídají předcházející zákonné definici zbraní a VOM (str. 11), ale dokonce ani nekorespondují s osmi kategoriemi, do kterých jsou zbraně a VOM pro potřeby zprávy rozděleny. Pro úplnost informace tohoto typu by měly být zmíněny všechny kategorie zbraní a VOM podle Společného seznamu VOM pro EU, stejně tak zbraně by neměly být pouze v arbitrárních kategoriích, ale rozčleněny podle jednotlivých typů (tj. s typovým označením).

Informace o zemi konečného určení by opět měla být doplněna o popis uživatele v této zemi (tj. ozbrojené, policejní, mezinárodní a jiné složky). Stejně tak chybí údaje o zprostředkovatelských zemích, které jsou k transferům používány (země konečného užití

nemusí být nutně zemí, do které jsou dodávky adresovány, ale pouze určenou konečnou destinací - chybí tedy údaj o zprostředkovatelské zemi, je-li nějaká, pro informaci o možném nebezpečí reexportu zbraní na jiná místa konečného užití, či jiným konečným uživatelům). Konečně informace o zemi původu by měla být doplněna jménem výrobce a obchodníka v dané zemi či zprostředkovatele v ČR (v případě, že země výrobce je jiná než ČR a ČR tedy funguje u daného transferu jako zprostředkovatel).

3. Doporučení pro doplnění informací

Zvýšení otevřenosti a spolehlivosti zdrojů informací

Přes snahu poskytnout veřejnosti co nejotevřenější informace a zároveň chránit citlivé obchodní údaje jsou údaje uvedené ve zprávě nepříliš průkazné již svým původem. Ačkoli Licenční správa MOP je základním zdrojem těchto informací, bylo by záhodno zdroje informací o vývozech kombinovat. Jedná se zejména o informace, které by měl do zprávy podpořit svými údaji Český statistický úřad (ČSÚ) a celní správa.

Tyto dvě instituce by měly zpřístupnit údaje jimi zaznamenané buďto v přímé součinnosti při přípravě zprávy, nebo v těsné časové i formální návaznosti, a tak zprostředkovat jedinou skutečně ověřitelnou a spolehlivou cestu pro efektivní veřejnou kontrolu.

Tabulka zamítnutých žádostí (denialů)

Kromě Tabulek 1 a 2, respektive 3, by zpráva měla obsahovat další tabulky, zpracované výše navrhaným způsobem (tedy zahrnující výše uvedená doporučení), pro další významnou část zprávy, která zcela chybí. Jde o přehled zamítnutých žádostí o licence (denials). Tento požadavek není důležitý jen pro informativní aspekt národní zprávy pro českou veřejnost, ale především pro efektivní naplňování Kodexu EU a fungování mezinárodní spolupráce v rámci členské základny EU, proto by mu měla být ve zprávě věnována zvláštní pozornost, a tedy i oddělené tabulky.

Informace, které by měly tabulky o zamítnutých žádostech obsahovat navíc ve srovnání s tabulkami o vývozech, jsou následující:

- země konečného určení, respektive informace o konečném uživateli v této zemi;
- jméno žadatele o licenci;
- typy a počty zboží, které byly předmětem zamítnutých žádostí;
- na základě čeho bylo uplatněno to které kritérium Kodexu EU jako důvod pro zamítnutí žádosti; toto je klíčové pro mezinárodní identifikaci "v podstatě identického transferu" (EIT - "essentially identical transfer");
- navrhované finanční ujednání k žádosti o licenci, licenční podrobnosti (doba trvání, datum žádosti o licenci apod.).

Informace o nelegálním obchodu s vojenským materiálem a o zprostředkovatelské činnosti (arms brokering)

Součástí kontroly obchodu se zbraněmi je také monitoring nelegálních praktik a pokusů o ně. Proto by zpráva měla obsahovat také informace týkající se takových případů, tj. případů nebo pokusů o porušení právních požadavků kladených na obchod se zbraněmi či VOM. Neměly by chybět ani ostatní relevantní informace - jména stran, jimž byly zamítnuty licence, a jména stran podléhajících administrativním sankcím. Takové informace by neměly být označeny za informace, které znesnadňují či znemožňují obchodní styky (a je tedy třeba je utajovat), ale naopak za informace, které přispívají k hladkému chodu obchodních jednání založenému na průhlednosti procesů a aktérů v takových jednáních.

V této souvislosti je třeba upozornit na skutečnost, že v ČR dosud nebyl vytvořen centrální registr všech správních trestů, který by evidoval provinění firem a jednotlivců proti předpisům správního práva. Neexistuje tedy ani centrální informační zdroj, který by poskytoval relevantní informace o deliktů minulosti subjektů, které provádějí obchod se zbraněmi či VOM. Pro orgány, které se podílejí

na licenčním řízení či dohlížejí na vývoz (Celní správa ministerstva financí) je tak obtížné získávat důležité informace, na jejichž základě by mohly tyto subjekty posuzovat a případně zabránit jejich dalšímu nekalému jednání.

Nakonec by zpráva měla také obsahovat informace, které se vztahují k činnosti v ČR, jež není přímým exportem. Jde o případy, ve kterých obchodní entita v ČR funguje jako broker, nebo o případy, v nichž se jedná o transit zboží. Z tabulky 2 (str. 29) vyplývá, že ČR v některých případech vývozu funguje jako transitní země (viz země původu např. Rusko, Německo, Bulharsko). Není zřejmé, zda jsou informace o zboží, které je v ČR pouze v transitu, zahrnuty do Tabulky 1 o vývozech zbraní a VOM z ČR. Brokering je závažným tématem mezinárodní debaty o možnostech kontroly vývozu zbraní, neboť je to právě tento způsob obchodování, který je velmi obtížné sledovat a který tak vytváří prostor pro nezmapovaný a nekontrolovatelný obchod se zbraněmi a VOM. V případě transitů by tedy měla zpráva obsahovat stejné informace jako v případech vývozu - tj. podrobnosti o licencích, podle kterých k transitu dochází, a zejména podrobnosti o producentech a konečných uživatelích (či užití) zboží v zemích konečného určení.

Materiál dvojího užití

Přehled o počtech a hodnotách vydaných licencí a o počtu a hodnotě vyvážených zbraní a VOM dále nerespektuje důležitou skupinu zboží, která v je v tomto ohledu klíčová při plnění závazků vůči veřejnosti a Kodexu chování EU. Jde o materiál dvojího užití, a to nejen vybavení či výstroje, ale také technický či programový materiál, náhradní součásti a služby, tak jak jsou definovány v seznamu materiálu dvojího užití (obsaženém v rozhodnutí EC 94/94/CFSP podle pozdějších znění). Právě u takového materiálu je důležité detailně uvést podrobnosti o licenčním ujednání, zejména identifikaci konečného uživatele (tedy entity, které je dodávka zboží adresována) a způsob konečného užití (tedy účel, ke kterému bude materiál konkrétně použit).

Takové informace musí potom opět korespondovat s implementací kritérií Kodexu EU. Tj. pokud je žádost vyhověno, je třeba odůvodnění, proč byla žádost shledána bezchybnou z hlediska implementace kritérií Kodexu EU; při zamítnutí žádosti o vydání licence je rovněž třeba zdůvodnění vycházející z kritérií Kodexu EU. Jde o to poskytnout jasné informace, které vedou k identifikaci obchodního vývozu z hlediska jeho nezávadnosti v rámci mezinárodních závazků, které na sebe ČR vzala.

4. Připomínky k Části II - objem výroby, vývozu a dovozu ručních a lehkých zbraní

Druhá část zprávy se věnuje výrobě, vývozům a dovozům a držení ručních a lehkých zbraní (RLZ) v ČR za rok 2003. Některé země nezahrnují informace o produkci a vývozech RLZ (i civilních) vzhledem k tomu, že tato produkce a export jsou marginální částí jejich obchodu se zbraněmi a VOM. V případě ČR je tato část obzvláště důležitá ze dvou důvodů: jsou to právě RLZ, které tvoří většinu produkce a exportu zbraní z ČR (ČR je stále poměrně významným producentem RLZ), a jsou to právě RLZ, které jsou v rozhodující míře používány k porušování kritérií Kodexu EU.

Informace v kapitole s přehledy o vývozech (str. 40 a 41) uvádějí počet vyvezených zbraní, orientační hodnotu, počet využitých licencí a země vývozu. Zcela chybí podrobnosti o licenčních ujednáních (hodnoty licencí, datace licencí, informace o případné podpoře exportu ze strany ČR) a informace o konečných uživatelích a deklarovaném užití vyvezených zbraní. Orientační celková hodnota vývozu dává dostatečnou představu o hrubém finančním objemu exportu. Na druhou stranu souhrnný počet vyvezených zbraní by měl být doplněn o podrobnosti týkající se vyvezených zbraní (kolik kusů zbraní podle jednotlivých typů). Dále pak opět chybí identifikace konečných uživatelů v zemích konečného určení a v případě, že by nešlo o soukromé entity, konečné užití vyvezených zbraní. Takové informace by nevedly ke zveřejňování obchodně citlivých údajů potřebných k ochraně obchodních entit a přitom by poskytovaly nejen české veřejnosti, ale i zahraničním partnerům přehled o množství a typech zbraní v zemích konečného užití.

Vzhledem k již výše uvedené důležitosti této části zprávy v případě ČR je třeba poukázat na to, že zcela chybějí informace týkající se výroby a vývozu střeliva a munice. Fakt, že taková informace chybí, výrazně snižuje informativní hodnotu této části i zprávy jako celku, a to nejen z hlediska přehledu o

finančním objemu této části exportu, ale zejména z hlediska průhlednosti při implementaci embarg, kritérií Kodexu EU a mezinárodní snahy o zmírnění tíživé situace v citlivých regionech světa.

Zpráva pravdivě uvádí, že v ČR dosud nebyl vyplněn mezinárodní požadavek na označování nově vyrobených RLZ, které nejsou určeny do výzbroje Armády ČR. Tento nedostatek je závažný, zejména proto, že není možné takto vyrobené zbraně identifikovat podle země původu a sériového čísla.

5. Příkladové studie pro implementaci kritérií Kodexu EU

Z informací shromažďovaných nevládními organizacemi i ze zprávy samotné vyplývá, že ČR vyváží zbraně a VOM do zemí, které jsou problematické z hlediska Kodexu EU. Proto je klíčové doplnit informace o konečných uživateli v těchto zemích, respektive informace o deklarovaném konečném použití vyváženého zboží.

Následující příkladové studie dvou zemí ukazují, z hlediska jakých kritérií jsou země, do kterých ČR vyvezla zbraně či VOM, problematické. Tyto příklady mají sloužit pouze ilustrativně a zdaleka neobsahují podrobné nebo vyčerpávající informace.

Čína

Čínská lidová republika spadá pod embargo na vývoz zbraní a VOM Evropské unie trvale od roku 1989. Embargo, jakkoli nejasně formulované a podléhající interpretaci na národních úrovních členských států, bylo jen v několika zemích EU dovedeno do detailů. Nicméně se má za to, že embargo by jistě měly podléhat zbraně se smrtícím účinkem (tedy jak lehké a ruční zbraně, tak zbraně s velkým kalibrem, torpéda a bomby), komponenty a munice do těchto zbraní, vojenské letouny a helikoptéry, letecká technika, vojenská plavidla, obrněná vozidla a jiné nosiče zbraní a v neposlední řadě pak jakékoli vybavení, které by mohlo být použito k vnitřním represím.

Z tohoto hlediska by do Číny neměly proudit žádné zbraně či VOM, neboť tak je porušeno Kritérium 1 Kodexu EU zavazující členské státy k dodržování závazků členských států EU, především sankcí nařízených Radou bezpečnosti OSN a Společenstvím, dohod o nešíření zbraní a jiných dohod a také dalších mezinárodních závazků.

Ze zprávy (str. 21) vyplývá, že v roce 2003 ČR udělila 1 novou licenci na vývoz v Kategorii B (munice a raketová technika), dále 5 licencí na vývoz v Kategorii D (letecká technika a její speciálně konstruované součásti; celková hodnota zhruba 1 942 tisíc EUR; hodnota skutečného vývozu zhruba 100 tisíc EUR), 2 licence na vývoz v Kategorii G (technická pomoc, výcvik a další služby) a 1 licenci na vývoz v Kategorii H (ochranné či filtrační prostředky a programové vybavení; celková hodnota licencí zhruba 1 668 tisíc EUR).

Charakter vývozu, pomineme-li porušení Kritéria 1 Kodexu EU, je velmi problematický z hlediska Kritéria 4 Kodexu EU "Zachování míru, bezpečnosti a stability v příslušném regionu". Letecká technika a speciálně konstruované součásti nemohou být v případě Číny více alarmující, zejména uvažíme-li trvale napjatou situaci mezi Čínou a Taiwanem (podle vývoje posledních let, ve kterém experti zaznamenali rostoucí zájem Číny o útočnou moderní techniku, která by rozhodujícím způsobem posílila možnosti Číny vojensky ohrozit Taiwan, např. námořní blokádou). Jakkoli je možnost interpretovat embargo EU na vývoz zbraní a VOM do Číny otevřená, není možné ignorovat závažnou situaci s obavami sledovanou odborníky na mezinárodní bezpečnost a stabilitu. Tentýž argument platí i o soustavném porušování lidských práv, ke kterému v Číně dochází - v tomto ohledu jsou vývozy jakéhokoli VOM do Číny také diskutabilní (např. v rámci EU jde o porušování Kritéria 2 Kodexu EU).

Kolumbie

Kolumbie drží světové prvenství v počtu únosů (zhruba 3 000 za rok 2003). Dva až tři miliony obyvatel byly násilně vysídleny nebo odsunuty a dalších téměř 300 000 ze země uprchlo. V této nepřehledné situaci se střetává mnoho různých problémů: nezaměstnanost, nedostatečná vzdělanost, existence velkých marginalizovaných skupin, tradice pomsty za spáchané křivdy v rámci rodiny, apatie, žalostné postavení žen, dětský vojáci, obrovský vliv kriminálních skupin, kriminalizace celých společenských

skupin, uzavřenost společenských vrstev, obrovská ekonomická nerovnost, nesmírná korupce, velké rozšíření lehkých střelných zbraní ve společnosti atd. V důsledku násilí bylo za posledních patnáct let zabito nejméně 60 000 lidí, z nichž 10 000 byli členové odborů, zastánci lidských práv a političtí aktivisté. Zločiny tohoto konfliktu jsou páčány v atmosféře beztrestnosti, jen zlomek z nich byl vyšetřen a po právu potrestán.

Taková je situace v zemi zmítané vnitřním konfliktem po většinu 20. století. Tento konflikt je podle všech dostupných informací veden zejména na úrovni jednotlivých lehce ozbrojených skupin, které terorizují civilní obyvatelstvo. Proto je vývoz zbraní a VOM z ČR do takové destinace více než problematický, a to z hlediska Kritéria 3 Kodexu EU "Vnitřní situace země konečného určení, z hlediska existence napětí a ozbrojených konfliktů", zejména s přihlédnutím k charakteru vyvezeného zboží: Kategorie A, tedy zbraně a jejich speciálně konstruované části, tj. lehké a ruční zbraně, dělostřelecká technika (viz zpráva str. 17, resp. 20).

V mezinárodním kontextu je pak Kolumbie zemí, která se rozhodující měrou podílí na produkci koky, suroviny pro jednu z nejstrašnějších drog v současnosti.

Je nasnadě, že v případě takového vývozu je klíčovou informací uvedení konečného uživatele, respektive konečného užití v zemi konečného určení.

6. Závěr a shrnutí hlavních doporučení

Realizace uvedených doporučení výrazně přispěje k zprůhlednění rozhodovacího procesu při udělování licencí a obecně k zprůhlednění tohoto typu obchodu. Doplnění požadovaných údajů rovněž umožní nezávislým subjektům (českým i mezinárodním) lépe monitorovat, zda jsou tyto procesy v souladu s mezinárodními závazky ČR, především s Kodexem EU.

Stručné shrnutí nejdůležitějších doporučení:

- pravidelné a včasné vydávání každoročních zpráv, tedy do konce prvního pololetí následujícího roku;
- úprava definice VOM podle Společného seznamu VOM pro EU (odstranění tohoto nedostatku je slíbeno ministrem zahraničních věcí v úvodu zprávy);
- doplnění zprávy o následující:
  - přehled všech licencí udělených v aktuálním roce včetně důvodů pro jejich udělení, členěno dle zemí a typů VOM;
  - informace o probíhajících licencích (tj. dříve udělené licence, na jejichž základě se uskutečnily vývozy v aktuálním roce);
  - přehled všech zamítnutých žádostí o licence, včetně důvodů pro jejich zamítnutí a specifikace příslušných kritérií Kodexu EU, členěno dle zemí a typů VOM.

Pracovní skupina pro kontrolu obchodu se zbraněmi
Vít Vaníček
únor 2005

---

¹ Kontrola exportu v České republice v roce 2003. Kontrola obchodu s vojenským materiálem. Objem výroby, vývozu a dovozu ručních a lehkých zbraní. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2004.

² V této souvislosti je nutné poznamenat, že v průběhu pětiletého období může dojít k výrazné změně situace v zemi konečného uživatele. Je otázkou, zda a jak často jsou tyto licence přezkoumávány

³ Ve zprávě se nikdy nevyskytuje případ, že by v jedné zemi došlo jak k vyhovění žádosti u určitého typu zboží, tak k zamítnutí u jiného. Budí to tedy dojem, že pokud je někomu vyhověno v jedné žádosti o udělení licence, další vyhovění jsou snadná. Právě proto jsou podrobnosti o jednotlivých udělených licencích velmi důležité.